

ŽOGICA Marogica

PREDLOGI ZA PRIPRAVO NA OGLED PREDSTAVE

Babica in dedek že dolgo živita sama in si močno želita punčko ali fantka. Kar naenkrat pa skozi okno prileti žogica, ki govori! Lačna je, zato dedek in babica odhitita po mleko in kruh. Ko je žogica sama doma, jo skozi odprto okno opazi Zmaj Tolovaj. Vabi jo, naj gre z njim, saj se veseli, da se bodo njegovi zmajčki lahko igrali z njo. Žogica se sprva brani, ko pa po nesreči razbije lonček, se hitro oprime zmajevega repa in skupaj odletita. Žalostna dedek in babica jo gresta iskat, povsod povprašujeta po njej, dokler na visokem drogu na koncu mesta ne

zaslišita drobnega glasu ... S pomočjo otrok odpihneta hudobne zmaje in rešita Žogico Marogico.

Zgodba češkega lutkovnega ustvarjalca Jana Malíka o Žogici Marogici (1937) ima v Sloveniji domovinsko pravico že dolga desetletja. Doživela je veliko lutkovnih upodobitev, večkrat je izšla kot slikanica (prvič leta 1951) in večkrat je bila posneta kot radijska igra. Na odru Lutkovnega gledališča Maribor je bila prvič uprizorjena leta 1985 v režiji Bojana Čebulja v skoraj isti igralski postavi kot uprizoritev iz leta 1994.

ANTON JEZOVŠEK

Rezbar in kipar Anton Jezovšek (7. junija 1905, Ljubično– 8. februar 1992, Maribor) je v času od 1934 do 1941 oblikoval marionete za sokolske lutkovne odre (Sokol Matica in Sokol Studenci). Po drugi svetovni vojni je izdelal vrsto ročnih lutk in marionet za šolske skupine, vrtce in kulturno-prosvetna društva po vsej Sloveniji, Hrvaški in Srbiji, njegove lutke pa so romale tudi na Dansko, v Avstrijo, Nemčijo in Kanado. Za KUD Jože Hermanko je v 50. in 60. letih rezbaril ročne lutke in javajke; tako je leta 1959 izdelal prve slovenske javajke.

V reviji *Tovariš* so leta 1959 zapisali: »Človeka čudno prevzame, ko stopi čez prag delavnice, v kateri živi in ustvarja kipar Anton Jezovšek. Kakor da bi se nenadoma znašel v nekem že na pol pozabljenem, pravljичnem svetu ... Mize, police, stojala in stene, vse v tem preprostem ateljeju je obloženo s kipci, obrazi, čudovitimi rezbarijami, osnutki in portreti. Izmed vsega, kar se tu ponuja očem, pa se najbolj uveljavljajo

lutke. Kakšna galerija glav, že izdelanih do vseh podrobnosti, in drugih, ki so jim poteze šele narahlo naznačene v lesu! Lutk, ki pravkar nastajajo s svojimi čudovito gibljivimi rokami in nogami, že spretno oblečenih – kar je predvsem skrb kiparjeve žene Anke – skuštranih las ali s skrbno urejenimi pričeskami, predvsem pa s tistim živim, prodornim izrazom v očeh in v nasmehu, z živahnimi, značilnimi potezami dobrih, prostodušnih, pa tudi zvitih, prebrisanih, oholih in hudobnih ljudi, ki naj jih lutke predstavljajo in ki smo jih prav zares že nekje videli prav takšne ... Delo ni šablonsko, vsaka lutka je ustvarjena po tekstu iz igrice. Ker so izvotljene, so zelo lahke, kar jih je lutkarjem še bolj priljubilo ...

Premajhna je mojstrova delavnica, da bi se mogle v njej zbrati vse lutke, ki so iz nje že odšle na odre, da bi na njih zaživele in izpolnile svoje kulturno poslanstvo. Pestra množica bi bila to, množica najbolj čudnih bitij. Vsaka zase umetnina, enkratna, nikoli ponovljena in na vsaki izmed njih bi našli nekaj tiste mojstrove

tihe skromnosti, njegove vere v življenje in v dobro, tiste skrite lepote, ki jo je še kot otrok zaslutil v lesu in se ji ni nikoli izneveril ...«

TINEVARL

Lutkovni režiser in pedagog, direktor in umetniški vodja Lutkovnega gledališča Maribor (1991–1999) je že zelo mlad deloval na različnih mariborskih lutkovnih odrih, najbolj intenzivno pa od 1949 do 1959 v KUD Angel Besednjak in od 1964 do 1973 v Malem gledališču lutk Pobrežje. Kot predsednik odbora za lutkarstvo pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije je veliko pripomogel k razvoju lutkovne umetnosti doma in med zamejci. Bil je tudi dolgoletni predsednik UNIMA Slovenije in Jugoslavije ter član sveta Bienala jugoslovanskega lutkarstva. Režiral je v lutkovnih gledališčih po Sloveniji ter kot režiser in mentor deloval med ljubiteljskimi lutkarji na avstrij-

skem Koroškem.

Predvsem pa je za zgodovino Lutkovnega gledališča Maribor pomembno, da je leta 1973 pripravil elaborat o ustanovitvi profesionalnega lutkovnega gledališča v Mariboru in s tem podal strokovno podlago za profesionalizacijo. V Lutkovnem gledališču Maribor je v devetdesetih kot direktor in umetniški vodja ustvarjal pogoje za umetniško rast ansambla in programa.

PREDLOGI ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU PREDSTAVE

V knjižnici poiščite katero od izdaj pravljice Žogica Marogica (včasih z naslovom Žogica Nogica) Jana Malíka in preberite zgodbo. Ob tem si zapojte pesmico, ki ste se jo naučili ob ogledu predstave v Lutkovnem gledališču Maribor:

*Jaz sem mala žogica,
Žogica Marogica.
Vse razumem in vse znam,
strašiti se ne dam.
Kdor poreden je, naj pazi,
da ga žoga ne oplazi!
Sem pogumna žogica,
Žogica Marogica.*

Katere ljudi in živali srečata Babica in Dedek, ko iščeta Žogico Marogico? Poskusite se jih spomniti po vrsti in jih narišite. Ste že spuščali papirnatega zmaja? Malo dobre

volje, paličice, papir, lepilni trak in vrvica, na koncu pa še travnik in veter ... in imeli se boste na moč zabavno. Za bolj zahtevne »zmajarje« je na spletu na voljo veliko različnih navodil za izdelavo zmajev.

Dedek in Babica igrata na boben in lajno. Boben gotovo vsi poznate, lajno pa Slovar slovenskega knjižnega jezika opisuje:

- 1. glasbilo v obliki zaboječka z ročico, s katero se poganja mehanizem za proizvajanje melodije*
- 2. slabšalno: kar naprej ponavljajoče se govorjenje o isti stvari.*

Na spletu poiščite posnetke lajnarjev in si oglejte, kako igrajo na ulicah.

V predstavi Žogica Marogica nastopajo lutke, ki jih imenujemo **marionete**. Odlikujejo se po gibalni prepričljivosti in po čarobnem lebdenju. Za lutkovne tehnologe in za igralce pa so kar trd oreh, saj so obenem tudi ena najzahtevnejših vrst lutk.

Marioneto natančno opiše Zoran Srdić (kipar, izdelovalec lutk in vodja lutkovne delavnice v Lutkovnem gledališču Ljubljana): »Marionete so tridimenzionalna telesa, ki predstavljajo človeške, živalske in domišljjske like v lutkovnih (gledaliških) predstavah. Z njimi upravlja lutkar z vrha s pomočjo niti ali žic: delujejo po principu svinčnice in imajo oblikovane gibljive dele telesa in vzvode, ki jih nadzorujemo z vlečenjem niti (s protigravitacijsko silo). Lutke na nitih in na žici so oblikovane iz raznih snovi, ponavadi iz lesa oz. lesene konstrukcije v kombinaciji s kaširanim stiroporom, oblikovanim papirmašejem oziroma v kalup ulitim modelom iz poliuretana, poliestra, epoksi smole ipd. Material za lutko mora omogočiti pritrditev žebličkov, vijakov ter kovinskih zank oz. očk, saj se nanje navežejo niti in na drugi strani pritrdijo na marionetno vodilo, preko katerega lutkar oživilja marioneto.«

Več o tej zanimivi vrsti lutk lahko preberete v bogato ilustrirani izdaji revije LUTKA (št. 58,

december 2013) s podnaslovom Marioneta – med tradicijo in sedanostjo.

Marionete kraljujejo v imenitnem evropskem lutkovnem filmu, posnetem leta 2004, z naslovom NITI (Strings). Malo starejši otroci in odrasli si oglejte film.

Številne lutke, ki jih je Anton Jezovšek ustvaril za ljubiteljske lutkovne odre, so spravljene v Muzeju narodne osvoboditve Maribor. Nekaj njegovih lutk pa je na ogled v Zasavskem muzeju Trbovlje, v zbirki v Hrastniku:

www.zasavskimuzejtrbovlje.si/si/razstave/

LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
MARIBOR